

Literatuur

- Ouweneel, G. L. 1975. Overwinterende Grote Sterns *Sterna sandvicensis* in Nederland. *Limosa* 48: 197-201.
- 1979. De winterwaarnemingen van Grote Sterns in Nederland. *Vogeljaar* 27: 38-39.
- SCHARRINGA, J. 1979. American Sandwich Tern *Sterna sandvicensis aculeatus* in the Netherlands. *Dutch Birding* 1: 60.

G. L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam

Mogelijk voorkomen van *Tyto alba* in Nederland

Op 22 januari 1976 werd in een kippenwekerij nabij Ommen (O) een Kerkuil *Tyto alba* gevangen die daar 's nachts was binnengevlogen. De uil werd geringd (Arnhem 6 043 252) en op enige afstand vrijgelaten. Op 22 april 1976 werd deze Kerkuil als verkeersslachtoffer dood aange troffen bij Varades, Loire-Atlantique (47.23 N, 01.02 W) aan de westkust van Frankrijk. Zowel het uiterlijk van de vogel als de terugmelding zijn interessant. De vogel had een geheel zijdeachtige witte onderzijde, wangen en onder vleugels zonder ook maar een spoor van donkere stippen (figuur 1); de bovenzijde was oranjegeel. Hij voldeed mitsdien geheel aan de beschrijving van de ondersoort *alba* die in Groot-Brittannië en Ierland, de westkust van Frankrijk en Zuid-Europa broedvogel is (Vaurie 1965).

Eykman *et al.* (1941) nemen de vorm *alba* nog op en vermelden vijf exemplaren uit oktober-december. Behalve deze vogels maken ook Bisseling & Tekke (1933) melding van twee lichte Kerkuilen uit de omgeving van Dordrecht uit maart en juni 1933. De afbeelding van één van deze vogels toont aan dat deze zeker niet tot de vorm *alba* kan worden gerekend daar op de borst en flanken nogal wat donkere stippen voorkomen. Tenslotte stelde Erkens (1968) in Limburg in 1967 bij twee broedparen vast dat de ene partner donker en de andere zeer licht was. Van één van deze lichte vogels wordt weliswaar vermeld dat de onderzijde geheel wit was maar over de kleur van de bovenzijde wordt niet gerept.

In de *Avifauna van Nederland* (1970) is de ondersoort *alba* niet meer opgenomen op grond van een uitvoerige studie van Voous (1950) die een groot aantal Kerkuilen uit West- en Midden-Europa heeft onderzocht. Hij stelde vast dat er in dit gebied twee sterk contrasterende ondersoorten voorkomen: *alba* met zuiver witte onderdelen met geen of slechts zeer weinig donkere stippen en licht goudgele bovendelen en *guttata* met roestbruine onderdelen met veel donkere

stippen en donkergrijze bovenzijde. Voous kwam tot de conclusie dat de Nederlandse Kerkuilen intermediair zijn tussen *alba* en *guttata*. Verder stelt hij dat er geen bewijs bestaat voor de veronderstelling dat exemplaren met de kenmerken van *alba* van Britse herkomst zouden zijn (dus afkomstig uit het verspreidingsgebied van *alba*). Deze opvatting was al eerder door hem uitgesproken in één van zijn stellingen bij zijn promotie op 11 juni 1947 luidende: „Het is niet aangetoond dat *Tyto alba alba* (Scopoli) in Nederland is voorgekomen” en was mede gegrond op het feit dat geen enkel in het broedgebied van *alba* geringd exemplaar in Nederland was aangetroffen. Wat Groot-Brittannië betreft geldt dat tot op de huidige dag want van de tot en met 1979 verkregen 808 terugmeldingen van aldaar geringde Kerkuilen is er geen enkele van het vasteland van Europa (Spencer & Hudson 1980). Hoe de Westfranse Kerkuilen zich in dit

Kerkuil, 22 januari 1976, Ommen (F. Haverschmidt). *Tyto alba*.

opzicht gedragen is blijkbaar niet bekend. Wel zijn er twee als nestjong in Frankrijk geringde Kerkuilen in Nederland gevonden. De ene was geringd in Nord (50.39 N, 02.53 E) en de andere in Moselle (49.12 N, 06.50 E) (med. Vogeltrekstation Arnhem) maar deze komen niet uit het broedareaal van *alba*.

De beslissing van de Commissie voor de Nederlandse Avifauna was op zichzelf ongetwijfeld juist maar heeft er wel toe geleid dat de belangstelling voor de ondersoort *alba* wat betreft zijn mogelijk voorkomen in Nederland verdween en er in de literatuur na 1970 niet meer over wordt gerept. Toch zou ik de aandacht van de Nederlandse ringers erop willen vestigen en dan vooral van diegenen die volgroeide Kerkuilen ringen en

het voordeel hebben ze nauwkeurig te kunnen beschrijven en te kunnen fotograferen. Er moet wel op gewezen worden dat exemplaren alleen tot de ondersoort *alba* kunnen behoren als beide kenmerken (geheel witte onderzijde zonder donkere stippen en goudgele bovenzijde) aanwezig zijn.

Hoe kan de vondst van de Kerkuil bij Ommen in de winter van 1976 (toen er veel sneeuw lag) en zijn latere vondst in het broedseizoen aan de westkust van Frankrijk, worden verklaard? Ik zou de veronderstelling willen opperen dat deze vogel aanvankelijk naar het noorden is gevlogen en later naar zijn broedgebied is teruggekeerd.

Summary

Possible occurrence of Tyto alba alba in the Netherlands

On 22 January 1976 a Barn Owl *Tyto alba* was captured and ringed near Ommen (Overijssel) Netherlands. Its plumage (underparts, face and underwing immaculate white lacking dark spots (figure 1), upperparts orange-yellow) matched in all respects to the description of the race *alba*. On 20 April 1976 it was reported as being killed by traffic near Varades, Loire-Atlantique (47.23 N, 01.02 W) at the west coast of France, in the breeding area of the race *alba*. It is supposed that this owl after having dispersed to the north returned in spring to its breeding area in SW. France.

Literatuur

- Avifauna van Nederland. 1970. (Samengesteld door de Commissie voor de Nederlandse Avifauna) Tweede bijgewerkte druk. Brill, Leiden.
- BISSELING, G. A. L. & TEKKE, M. J. 1933. Witborstige Kerkuilen, *Tyto alba* subsp., uit de omgeving van Dordrecht. Org. Club ned. Vogelk. 6: 70-71.
- ERKENS, J. 1968. Lichte en donkere Kerkuilen in Zuid-Limburg. Limosa 41: 73.
- EYKMAN, C. et al. 1941. De Nederlandsche Vogels, 2. Wageningse Boek- en Handelsdrukkerij, Wageningen.
- SPENCER, R. & HUDSON, R. 1980. Report on bird ringing for 1979. Ringing Migration 3: 65-108.
- VAURIE, C. 1965. The birds of the Palearctic fauna. Non-Passeriformes. Witherby, London.
- VOOUS, K. H. 1950. On the distributional and genetical origin of the intermediate populations of the Barnowl (*Tyto alba*) in Europe. In Syllegomena Biologica (Festschrift Otto Kleinschmidt): 429-443. Akademische Verlagsgesellschaft, Leipzig.

Vangst van een Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta* in Nederland

Op 2 september 1979 werd langs de Oostvaardersdijk ter hoogte van km paal 28 in Zuidelijk Flevoland een Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta* gevangen. De vangst werd gedaan in een mistnet dat opgesteld stond in een strook wilgen aan de voet van de dijk. De vogel werd door E. R. Osieck en M. J. Verdonk geringd (Arnhem A 294 882), beschreven, gefotografeerd en daarna losgelaten.

De beschrijving van deze vogel luidt als volgt: bovenzijde grijsgroen naar de kop lichter. Rugveren bruin grijs naar de randen overgaand in olijfgroen, waardoor over het geheel de groene tint overheerst. Witgele wenkbrauwstreep en geelwitte oogring. Teugelveren bleek met donkere toppen. Onderzijde geel vermengd met wit. Onderstaartdekveren bleekgeel. Ondervleugeldeveren met geel. Bovenvleugeldeveren als rug. Pennen grijsbruin, buitenste staartpen iets bleker met lichtgerande buitenvlag. Overige buitenvlaggen met bleekgele randen.

Bovensnavel licht hoornkleurig, ondersnavel aan de basis roze naar de punt toe geel met gele snijrand. Iris donkerbruin, pupil zwart. Poten grijs met blauwgroene tint. Drie snorharen (*ric-tal bristles*). Schedelverbening incompleet; het betrof dus een eerstejaars vogel hoewel de slagpennen lichte slijtage vertoonden (cf. Svensson 1975).

Vleugellengte 65 mm. Vleugels reiken in zit niet voorbij de bovenstaartdekveren. Staartlengte 50 mm. Brede snavelbasis als Spotvogel *H. icterina* (ter hoogte van neusgaten 4 mm). Vleugelformule $3 = 4, 5 (0.5 \text{ mm}), 6 (3), 7 (6), 8 (8)$. Tweede grote slagpen (GS 2) 5.5 mm korter dan de vleugeltop, dus reikt iets voorbij GS 7. GS 1 reikt 6 mm voorbij de langste grote slagpendekveer. Buitenvlag van GS 3-5 versmald (*emarginated*). Inbochtting (*notch*) GS 3 14.5 mm lang. In het leefnetje liet de vogel enkele malen een roep horen („trrrrk”) die deed denken aan die van de Winterkoning *Troglodytes troglodytes* en duidelijk verschilde van de muzikale roep van de Spotvogel.

De belangrijkste handkenmerken van de Orpheusspotvogel zijn de korte vleugel 61—68.5 mm (Spotvogel: 73—82 mm), de lange GS 1: 2.5—8 mm voorbij de langste grote slagpendekveer (Spotvogel: 3 mm korter tot 3 mm langer), een meestal korte GS 2 top reikt niet verder dan GS 6-7 (Spotvogel: GS 4-5) en de versmalling van GS 5 (Svensson 1975). Deze kenmerken zijn voldoende voor de herkenning van een Orpheusspotvogel mits men er zeker van is met

Mr F. Haverschmidt, Wolfskuilstraat 16, 7731 AT Ommen